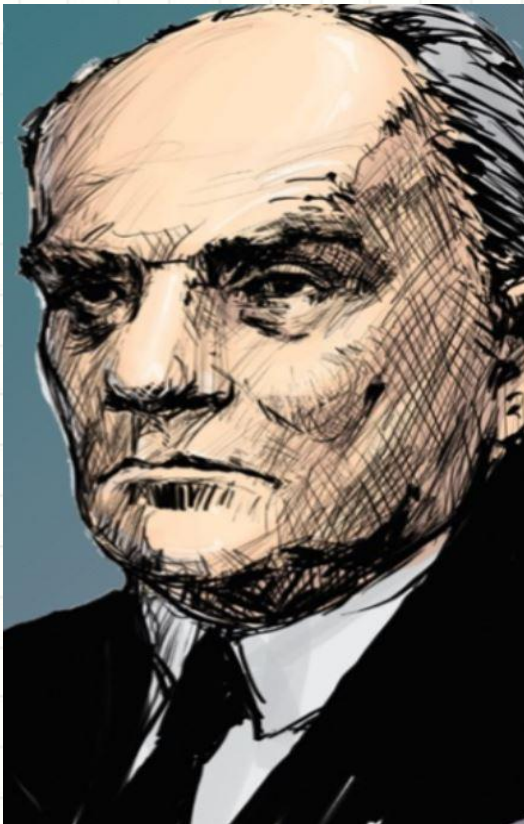

Obraz rewolucji
*w **Przedwiośniu***
Stefana Żeromskiego

<https://www.youtube.com/watch?v=T3q8AKGPvXw&t=101s>

Geneza *Przedwiośnia*

O czytelniczym sukcesie *Przedwiośnia*, które jest książką do dziś chętnie czytana, zadecydowało – obok wagi spraw poruszanych w utworze – przedstawienie w doskonały artystyczny sposób życia osobistego głównego bohatera. Cezary Baryka to chłopak, który wchodzi w dorosłość, poznaje reguły rządzące światem, dojrzewa. Doświadczenia będące udziałem wszystkich młodych ludzi są jednak intensyfikowane przez okoliczności historyczne. W powszechnej świadomości Polaków Stefan Żeromski był jednym z najważniejszych duchowych patronów niepodległości odzyskanej w 1918 r. Przypisywano mu rolę autorytetu moralnego, wychowawcy i sędziego współczesności. W dowód uznania pisarz otrzymał w 1922 r. mieszkanie na Zamku Królewskim w Warszawie. Zaangażowany w proces budowy i obrony niepodległego państwa, wypowiadał się początkowo w tekstach publicystycznych, reportażach, odezwach i listach otwartych. Syntezę przemyśleń twórcy nad problemami odrodzonego państwa przyniosła powieść *Przedwiośnie* (1924).

Film Filipa Bajona

<https://www.youtube.com/watch?v=QxyhM7vtA3E&t=1s>

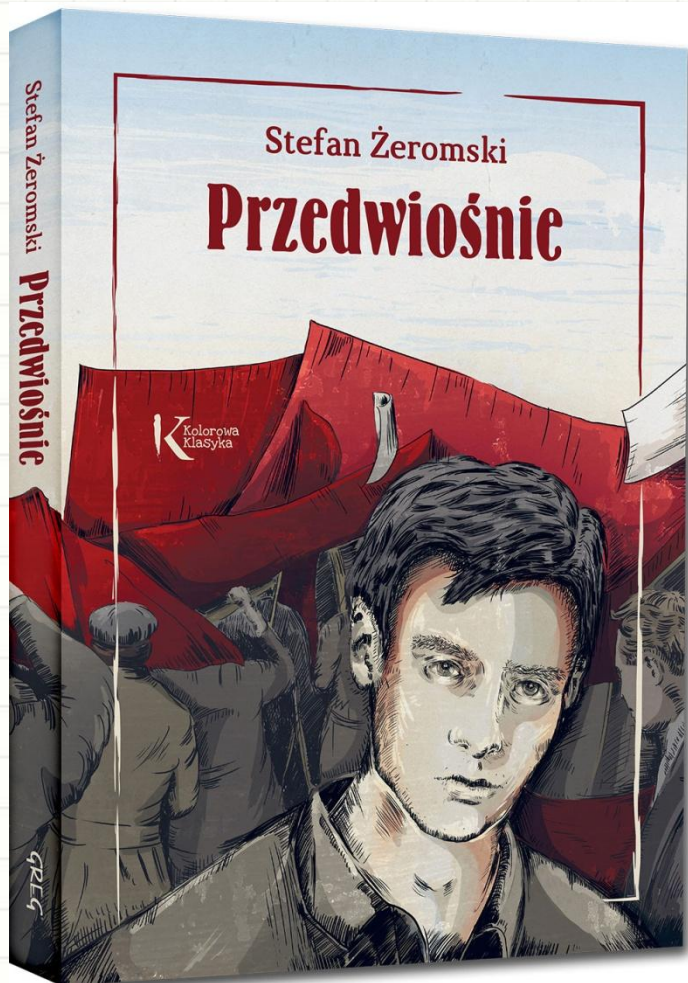
Znalazłem w „**Przedwiośniu**” opowieść o zbuntowanym młodym człowieku, który bez przerwy się nie zgadza, proponuje swoją, bardzo idealistyczną wizję świata, poszukuje prawdy, sprawiedliwości, piękna. Jest mu w zastanym świecie niewygodnie”
- F. Bajon.

- film o buncie, o idealizmie, którego ceną staje się śmierć;
- refleksja o trudach dojrzewania, o zagubieniu;
- metafora samotności człowieka wykorzenionego z ojczyzny.

Wprowadzenie do utworu

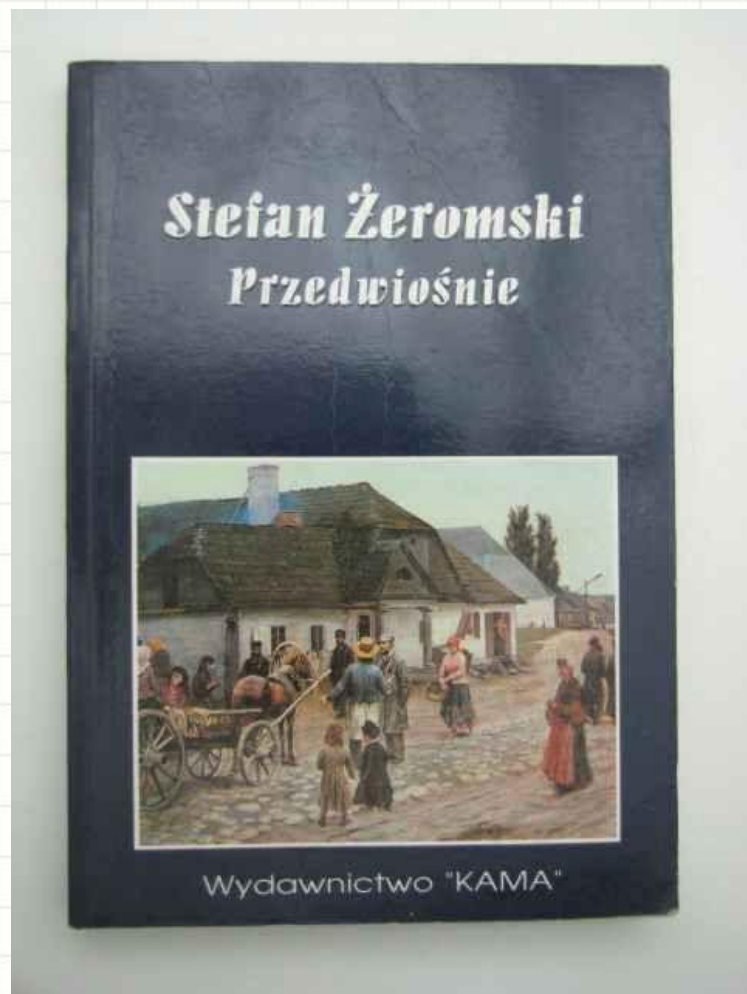
- Utwór od razu uznano za wybitne wydarzenie literackie i najważniejsze dzieło Żeromskiego. Książka natychmiast zyskała przychylność czytelników, ale też wywołała prawdziwą burzę polemik i sporów wokół niejednoznacznej wymowy ideowej. Pracę nad kontynuacją dzieła – powieścią pod tytułem *Wiosna* – przerwała śmierć pisarza.
- Przedwiośnie pokazuje wydarzenia z lat 1914–1924 widziane oczami młodego Polaka wychowanego w Baku (dziś stolica Azerbejdżanu, państwa położonego na Kaukazie). Jako raznoczyniec (człowiek bez swojego miejsca na ziemi) Baryka początkowo przypomina trochę bohaterów inteligentów z powieści Fiodora Dostojewskiego. Proces jego dojrzewania współgra z dramatycznymi wydarzeniami historycznymi (I wojna światowa, rewolucja październikowa, odzyskanie przez Polskę niepodległości, wojna polsko-bolszewicka). Ponadto inicjacje Cezarego w dorosłość przypadają na okres szybkich i radykalnych zmian obyczajowych, daleko idącej redefinicji tradycyjnych ról społecznych przypisywanych mężczyźnie i kobiecie, przebudowy modelu wychowania, wreszcie rozluźnienia rygorystycznego mieszczańskiego kodeksu etycznego. W cieniu historii i na tle przemian obyczajowo-społecznych młody człowiek formuje swoją osobowość, określa relacje z innymi ludźmi, szuka dla siebie miejsca na ziemi. Powieść ma kompozycję otwartą i w rezultacie nie wiemy, kim stanie się w pełni dorosły Cezary Baryka.

POWIEŚĆ INICJACYJNA

- Typ powieści, której tematem jest dorastanie i dojrzewanie głównego bohatera, jego wejście w świat dorosłych (inicjacja) – dotyczy głównego bohatera – Cezarego Baryki.
- Narracja trzecioosobowa, oparta na wszechwiedzy narratora dominuje w cz. I *Rodowodzie*, w kolejnych częściach (*Szklane domy*, *Nawłóć i Wiatr od Wschodu*) pojawia się narracja personalna – prowadzona z punktu widzenia bohatera (narrator widzi świat oczyma bohatera, wie tyle, ile narrator) – głównie widzimy świat oczyma Cezarego Baryki.
- Losy bohatera są pretekstem do rozważań filozoficznych, psychologicznych, politycznych.
- Dla tego typu powieści używa się także niemieckiego określenia Bildungsroman.

Powieść polityczna

- Utwór, który w beletrystyczny sposób ilustruje mechanizmy życia politycznego (spory ideowe, walkę o władzę, funkcjonowanie organów państwa). Może sięgać po tematy historyczne (np. *Faraon* Bolesława Prusa) lub nawiązywać do wydarzeń aktualnych.
- Żeromski podejmuje dyskusję o tym, w jakim kierunku ma zmierzać odrodzona Polska, pokazuje rewolucję bolszewicką w Rosji i wojnę z bolszewikami w 1920 r. oraz różne opcje polityczne, spór ideowy o kształt Polski.

Przebieg rewolucji październikowej (bolszewickiej) w Rosji w 1917 roku przedstawia Żeromski na podstawie relacji w prasie krajowej oraz opowiadań uciekinierów polskich z Rosji.

Wydarzenia rewolucyjne obrazuje Żeromski na przykładzie miasta Baku, gdzie najpierw przebiega jeden z frontów walki I wojny światowej, występują antagonizmy narodowościowe i gdzie dochodzi do masowych krwawych rzezi między Ormianami a Tatarami, wywołanych zadawnioną nienawiścią, a na koniec dociera tam rewolucja bolszewicka.

Obraz rewolucji w Baku (Rosji)

Skutki instytucjonalne (z punktu widzenia państwa)

- braki w zaopatrzeniu ludności
- zamknięcie sklepów
- zamknięcie banków
- brak pensji
- eksmitowanie ludzi z mieszkań
- rekwirowanie majątków
- dyktatura tłumu
- chaos w życiu publicznym
- brak władzy
- samowola ludzi

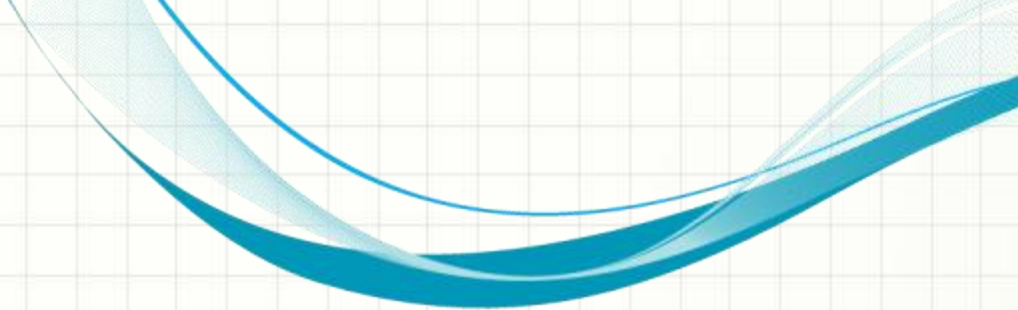
Skutki społeczne (relacje między ludźmi i grupami społecznymi)

- ekspansja antagonizmów narodowościowych
- budzenie się najniższych instynktów
- bezzasadne okrucieństwo
- samowolne wyroki, tortury
- egzekucje
- deprawacja głównie młodych ludzi
- mordy, rzezie, masowa śmierć

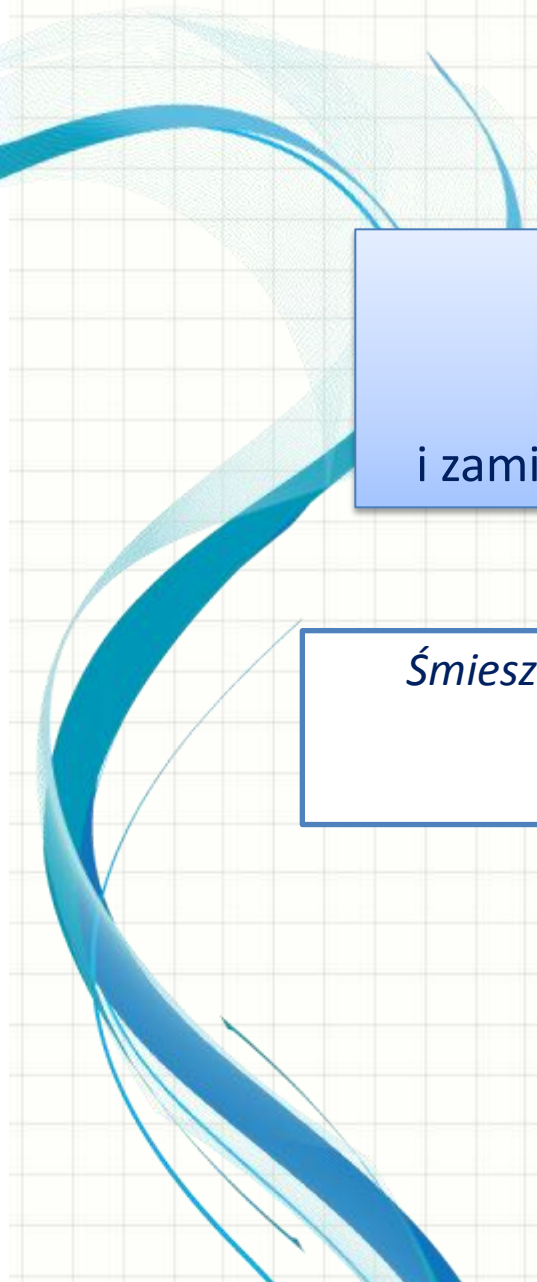

Przedwiośnie ukazuje obrazy rzezi i mordów, okrucieństwa, zbrodni, gwałtów, grozy i śmierci (winnych i niewinnych ludzi), rozprężenia norm i rygorów życia, spekulacji, nadużyć, samowoli, bezrządu, głodu, nędzy, niedostatku, chorób, łapownictwa, rozbojów, grabieży i kradzieży.

Mówi o dekretach dotyczących
konfiskaty drogocennych rzeczy i majątków;
konfiskaty mienia i egzekucje dokonywane są na „burżujach”;
egzekucje przeprowadzane są także
na przeciwnikach rewolucji.

Seweryn Baryka uważa,
że rewolucja rosyjska jest absurdem dziejowym
niszczącym społeczeństwo
i zamieniającym dotychczas ciemżonych ludzi w ciemżycieli:

*Śmieszny to jest przewrót, który magnatów stracą z pałaców do piwnic,
a mieszkańców piwnic wprowadza do pałaców.*
Seweryn Baryka

Matka Cezarego- Jadwiga Barykowa uważa, że rewolucja jest zwykłą grabieżą i gwałtem; podkreśla święte prawo własności i stwierdza, że nie można nic nowego i dobrego zbudować na cudzej krzywdzie, na mordach i rabunkach.

Kto by chciał tworzyć ustrój komunistyczny, to powinien by to podzielić na równe działki pustą ziemię, jakiś step czy jakieś góry, i tam wspólnymi siłami orać, siał, budować - żąć i zbierać. Zaczynać wszystko sprawiedliwie, z Boga i z siebie. Cóż to za komunizm, gdy się wdrzeć do cudzych domów, pałaców, kościołów...

Jadwiga Baryka

Rewolucja dla Cezarego to konieczność dziejowa, wymierzenie sprawiedliwości bogatym, którzy przez wieki uciskali biednych, zmiana świata na lepszy. Cezary bezkrytycznie wierzy w slogany bolszewickie i początkowo nie widzi grozy i niszczycielskiej siły rewolucji, chce w niej uczestniczyć.

...

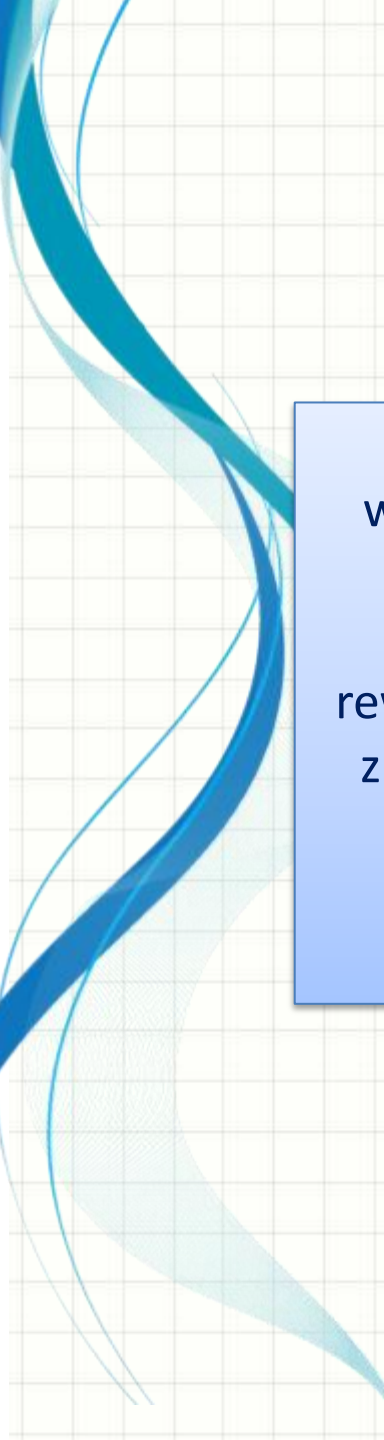
... wszystko, co wykrzykiwali wiecowi, trafiło mu do przekonania, było jakby wyjęte z jego wnętrza, wyrwane z jego głowy.

„Rewolucja (...) jest to konieczność, wyższa ponad wszystko. Jest to prawo moralne. (...) Nasze pieniądze, nasze cenne i wygodne sprzęty, nasze drogie naczynia i smaczne w nich potrawy zaprawione są i przesycone do cna krzywdą człowieczą. (...) Jakże szczęśliwi jesteśmy, że stało się to za naszych czasów, że dokonano się w naszych oczach! Patrzyliśmy na poród brzemienia czasów. Precz nareszcie z krzywdą! Precz z przemocą człowieka nad człowiekiem! Twój syn nie może stać w szeregu ciemiężycieli. Nie chcę! Nie będę! Nie będę! Nie będę!

Cezary Baryka przeżywa piekło rewolucji w Baku.
Jego życie teraz upływa w trudnych warunkach. Doznaje
wstrząsu wywołanego
ogromem cierpień, zła i zniszczenia.
Zmuszony do grzebania trupów ofiar walk, obserwuje
zabitych,
patrząc na zwłoki pięknej młodej Ormianki uświadamia
sobie koszmar rewolucji.
Pojmuje wówczas ogrom krzywd,
które ona niesie ze sobą
i uświadamia sobie,
że takich zbrodni nic nie potrafi usprawiedliwić

Dom, w którym mieszkali niegdyś rodzice, runął właśnie pod pociskami tureckimi (...). W piwnicy, która niegdyś zawierała skarb rodzicielski, Cezary znalazł kryjówkę dla siebie. Przeżywał Czasy głodu. Chadzał półnagi, brudny, obrośnięty kłakami.

W czasie podróży do Polski przez rewolucyjną Rosję, Cezary widzi, że jest ona pogrążona w przerażającym chaosie, bezprawiu, że praktyka życiowa nie zgadza się z propagandą i teoria rewolucyjną:

rewolucja miała być drogą do wolności, równości, sprawiedliwości, zlikwidowania krzyw i wyzysku mas pracujących przez posiadaczy, a jest obrazem zbrodni, morderstw, rzezi, zemsty, głodu, nędzy, zamiany ról, załatwiania dawnych porachunków między narodowościami.

Żeromski potępia rewolucję.

Uważa, że jest ona klęską, tragedią, utopieniem kraju we krwi, zagrożeniem jego istnienia, powszechną rzezią i zniszczeniem a nie drogą do zbudowania sprawiedliwości na świecie.

Ukazując w powieści obraz jej koszmaru chce Polaków przerazić widmem bratobójczej walki, ostrzec i powstrzymać przed podobnymi wydarzeniami w kraju, chce ostrzec głównie tych, którzy wierzą, że rewolucja prowadzi do dobrego.

Najpełniej ostrzeżenie wyraża się w ostatniej scenie powieści, która nie jest pochwałą rewolucji i zachętą dla młodych Polaków do tego typu działań, ale wołaniem, aby zaproponować młodym wielką ideę, gdyż inaczej poprą komunizm i staną się narzędziem w rękach demagogów bolszewickich, typu Antoni Lulek.